

nosti in pravi razum dovolijo. Nikolj ne vagaj, brez da bi bil mogoči zgubi mejo, in lotitvi na vsako vižo podlago postavil. Zmiraj mora dozdevnost dobička večji biti, kakor dozdevnost zgube; če taka ni, je vse vaganje — budalija. Budalija je torej, in velika neumnost, se na dobiček u kvartah ali u loteriji zanašati: ker se dá prej za gotovo preračunati, da je ravno tako in še bolj mogoče, da bom zgubil, kakor da bom dobil. Celò norost je pa, če se kdo na dobitvo iz kakšine velike loterije (postavim grajšine) zanaša: ker gré 1 proti 200.000 staviti, da bo upanje — prazno.

10. Bolj je, da se z rokodelam ali obrništvam sam pečaš, kakor u družbi z družimi. Poslovica pravi: „Kolikor glav, toliko misel“. Vsak mlinar vodi vodo na svoj mlin. Vsak deležnik rokodela ali tergovine iše — in to je naravno — le sebe obogatiti, ima le svoj prid pred očmi; tudi ne upa nobenimu. Vse to ne stori dolgo dobro, temoč deležnike prej ali poznej u hude prepire zavleče. Pa naj bo, da so tovarši tvoji pošteni in zaupni, mora vunder dobiček, dostikrat majhen, med več delov se razdeliti. Posebno je treba se varovati vdeležstva, kader kak obertnik tovarša očitno iše, kar se tolikrat po časnikih bere. Večidel je tak že svoj denar zapravljal, zdaj hoče ravno tako s premoženjem družiga storiti. Gotov je tedaj pregovor: „v španovii pès cerka“.

(Dalje sledi.)

Življenje slavnih Slovanov.

II.

Miklavž Kopernik.

(Konec.)

Leta 1510 ga izvoli ujie, škof Vacelrod, kanonika stolne cerkve v Frauenburgu, prusovskim mestu. Po končanih opravilih svojega stana je tudi tukaj vsak dan marljivo zvezde premišljeval.

Potrebno orodje si je modri mož večjidel sam napravljaj. Hišo, v kateri je v Frauenburgu stanoval in iz nje zvezde opazoval, še zdaj prikazujejo.

Naj si je pa bil v svoje zvezdoznansko delo s tem bolj zamišljen, nikdar ni odrekel blagoserčni mož, prošni, revnemu bolniku zdravniške pomoči. Zdravila je sam narejal in revežem zastonj dajal. Da je bil tudi umen zdravnik, spričuje to, da so ga o posebno nevarnih boleznih celò v kraljevi grad klicali.

Prijatli, katerim je bil svoje misli zastran uredbe naše zemlje, solnca, lune in drugih zvezd razodel in jim povedal, da ima svoje modrovanje že več let spisano, so ga silili, da naj bukve na svetlo da. Ali dolgo dolgo se ni dal preprosi. — Čez 30 let potem, ko so bile bukve spisane, prijatlom odjenja, ter pošlje bukve v Norimberk (Nürnberg) na Parsko v natis (leta 1542).

Preden so bile imenitne bukve natisnjene, pa zbolí 70letni starček tako, da mesca maja 1543 sklène slavno svoje življenje.

Vendar je bil doživel veselje, nekoliko hipov pred smertjo prvi iztisek svojih bukev viditi in prejeti. Z vso svojo slabo močjo se spnè slabotni starček po koncu, vzame bukve v roke, jih oveseljen pogleda, — klenkne nazaj — in zaspi, da se več ne prebudi. Njegovo truplo počiva v Frauenburški stolni cerkvi.

Imenovanih spisanih bukev z novim naukom pa ni hotel tako dolgo natisniti in na svet dati, bojé se, da ne bi kaj pomanjkljivega med ljudi dal in pa zato, ker je vedil, da bo imel novi nauk veliko nasprotnikov. Še

za njegovega življenja so se namreč serdili nekteri, ki so bili Kopernikov novi nauk po njegovih prijatlih zvedili, ter so ga krivoverca očitali, opiraje se na besedo svetega pisma, ki pravi, da je Jozve, naslednik Mojzesov, solncu zapovedal stati, dokler sovražnikov ne premaga.

Modrovali so po tem: ker je Jozve solncu stati zapovedal, gré misliti, da se solnce premika; Kopernik pa narobe uči, toraj je krivoverec!!

Ko bi bil Kopernik še kaj časa po natisu imenovanih svojih bukev živel, bi se mu bila utegnila tako huda goditi, kot se je godila pozneje slavnemu zvezdoznancu Galileju, ki je Kopernikov nauk zagovarjal.

In glejte! dan današnji ga ni več omikanega človeka na svetu, ki bi Koperniku ne verjel, ker zdaj vsak dobro vé, da so pisavci svetega pisma tako pisali, kakor so ondaj ljudje govorili. Tudi mi govorimo in pišemo, kakor smo se navadili: solnce izhaja, solnce zahaja, če prav vémo, da solnce vedno na svojem mestu stoji *), in da ondaj le okrogla zemlja tiisto stran, na kateri prebivamo, sukaje se po svoji poti dalje, proti solncu ali pa od solnca obrača.

Ker je pa to imenitno zastavico človeškemu razumu po premodrem stvarniku dano, mož slovanskega roda vganil, smé in mora zavolj njega zares slovanski narod ponôsen biti.

Pri vsem tem dobí glasoviti mož še le 36. leto po smerti spominek na grob, ki mu ga je dal škof Biednih krajev Kromer postaviti. Torunjski zdravnik Pyrnez (Pyrnesius) mu da na to enega tudi v Torunjski cerkvi sv. Janeza napraviti. Večja hvala gré vendar njegovi blagi volji, kot izdelku.

Zdaj pa, ko slavnim možem po hvalnem namenu povsod spominke postavljajo, niso hoteli tudi Poljaki, Koperniku izmed Slovanov prvi rojaki, za drugimi narodi zaostati; hoteli so in so tudi djansko pokazali, kako Slovani svoje slavne sinove častijo.

Dali so mu napraviti in v Torunj-u, rojstnem mestu, v vedni spomin postaviti dragocen pametnik.

Ko so to znamenje slavljenja letos mesca januarja (prosenca) iz Krakovega v Torunj peljali, so ga Poljaki povsod z veliko veliko častjo sprejemali in cvetice na-nj trosili; po nekterih krajih pa kmetje celò voz na sebi popeljavali. Tako časti celò priprosti narod slavne sinove svoje kervi. Kteremu Slovānu, ki te verstice bere, se ne širijo persa! Slava, komur slava!

Slovanski popotnik.

Spisuje Fr. Cegnar.

* Za društvo sv. Mahora, ki že 395 udov šteje, je že natisnjena kratkočasna in podučivna povest: „Blagomir puščavnik“ po nemški knjigi „Beatushöhle.“ Napevi k 50 šolskim pesmam, ktere so že tudi natisnjene, se ravno litografirajo. Sedaj pride: „Povestnica goriške nadškofije“ v natis.

* Dr. Kapper, ki je o krasoti serbskih narodnih pesem mnogo in prav izverstno pisal in tudi vse narodne pesmi, ki slavnega cara Lazara tičejo, krasno ponemčil, je prejel od ruskega cara, dragocen brilantin perstan.

* Slavoznane „Slavische Jahrbücher“ ktere je g. Jordan pred nekimi leti v Lipnici izdajal, obljubi knjigokupec Budišinski spet začeti izdajati.

* V Lvovu ima začeti nov časopis izhajati pod naslovom: „Wianki.“

*) Solnce se suče pač okrog svoje podvozi, vendar se iz mesta ne gane, kot kolovratovo kolo. Zemlja se pa okrog svoje podvozi in dalje suče — dalje pomika — kot kolo peljanega voza. Pis.

* Serbske belgraške novine, ki so bile na Austrijskem prepovedane, smejo spet v cesarske dežele.

* V Varšavi je izdal Vénarský v poljskem jeziku delo pod naslovom: Powiesci historyczne“ v dveh zveskih.

* Palacky je izvoljen za častnega uda gornjolužiškega znanstvenega društva.

* V Belgradu se je dozdej za narodno igrališče nabralo krog 6000 cekinov, knez sam je podaril 1000 cekinov, in je še več obljubil, ako bode potreba. Igrališče se bo začelo še to leto zidati.

* Novo delo je prišlo v Belgradu na svetlo, za serbsko zgodovino posebno imenitno, izdano od Petra Radovanovića pod naslovom: „Vojne Serba s Turcima od ustanka Karagjorgja do njegovog padenia.“

* Društvo serbske slovesnosti je dalo v tisk svoj četrti zvezek, kateri bo dokaj imenitnega, posebno od Černega Jurja zapopadlo.

* Dr. Antona Starčevića je „rečoslovje“ že dodelano in bo skoraj v tisk prišlo.

* Ravno je 2. del arhiva za povestnico jugoslavensko natisnjen.

* Vodstvo matice ilirske je razglasilo pregled računov od 1. marca do 31. decembra 1851. Premoženje matice znese, kakor se iz tega pregleda vidi, 15.668 gold. 57 kr. v zadolžnicah, in 3553 gold. 7 kr. v knjigah; tedaj skupej 19.222 gold. 4 kr.

Potovanje

po nekterih jugo-slavenskih krajih.

Spisal M. Verne.

10. pismo.

Dragi prijatelj!

Št. Ruperška, ali če hočeš Mokronoška dolina je rodovitna in dobro obdelana in mende ena nar lepših na Dolenskim. Velika radost mi je bilo, toliko lepših njiv in senožet ondi viditi. Tudi griči in hribi, ki dolino obdajajo, so polni dobro obdelanih vinogradov, v kterih se, kakor so mi pravili, veliko dobriga vina prideluje. Dopadla mi je tudi lepa, mende že silno stara Št. Ruperška cerkev. Nekdaj je bila, kakor pravijo „a fresco“ malana; pa Št. Ruperčani niso starinoslovci, in so jo, ne vém kdaj, pobelili. Ko sim cerkev ogledoval, sta se mi pridružila dva gospoda; starji je bil nekdanji tovarš v stanovanji v Ljubljani, ki ga več kot 30 let nisim vidil, sedaj tukajšnji učitelj Podreka, drugi mlaji gospod pa dr. Semen, učenik bogoslovja v Ljubljani. Kakor včeraj zunaj Višnjegore z gosp. dr. Leben-am, sim se soznanil tukaj z gosp. dr. Semen-am; po pravici jo povém, de me je prav veselilo, de nista prevzetna, kakor so nekteri dohtarji sv. pisma.

Posebno veselje mi je bilo tudi, de sim v Št. Ruperški dolini Veselo Goro najdel. Žalostnih Gor sim že veliko vidil, vesele pa nikjer ne ko tū. Blizo Št. Ruperta na severni strani je namreč na nekim griču prav zala cerkev z dvema zvonikama, in temu griču pravijo Vesela Gora. O malim Šmarnu je tū znamenit shod in somenj. V ti prijazni dolini je imel naš nekdanji šolski tovarš grof Oton Barbo lepo grajščino. Tudi njega, verliga uda Ljubljanske kmetijske družbe in časti vredniga rodoljuba in domorodca je nemila smert že vzela. Lahka mu zemlja bila! Nadjamo se, de mladi gosp. grof Barbo je v vsim verli sin verliga očeta.

Od tod sim šel po krasni dolini dalje v Mokronog, zali terg 9 milj od Ljubljane. Poleg terga je lep grad in prav prijeten griček z lepo cerkvijo, ki mu, tode po krivici Žalostna Gora pravijo. Terg stoji

nekako nisko in povodinj mu mende večkrat nagaja; senožeti in njive okrog terga so pa pri vsim tem prav lepe. Tudi tū se veliko vina prideluje.

Iz Mokronoga pelje cesta po dolgim klancu prek ogojzdeniga hriba, kjer se visoko na verhu poderline nekiga stariga grada kažejo. Ko se iz žleba na verh pride, se cesta deli; na levi ali izhodni strani pelje skozi Št. Kocian, kamor sim se bil iti namenil viditi domovje našiga Knobleherja, delječ po svetu slovečiga misionarja v notranji Afriki. To je vunder čudno, de, kakor Dunajski pisavci vsak hip Krajnsko deželo na Koroško predstavljajo — v dokaz, kako jo poznajo, čeravno o nji in njenim narodu pisarijo, de vse vprek leti, ravno tako ravnaajo z našimi rojaki! Tako je po nekim laškim časniku naš Knobleher Tirolec!! Omenim te pomote le spotama, ter serčne želje izrečem: naj bi se našimu častitimu rojaku njegovo važno početje srečno poneslo, de bi toliko dobriga storil kakor naš Pirc v Ameriki! Ali bojim se, de konec ne bo začetku primerin — Afrika je vse drugače ko Amerika. S tem pa nočem, Bog vari, vse hvale vredne serčnosti g. Knobleherja očitovati.

Ker mi je dež neprenehama nagajal, sim raji na desno čez Št. Marjeto šel, de bi prej v Novo mesto prišel. Ko sim se od Št. Marjete Kerki bližal, sim vidil nekoliko Št. Jernejiskiga polja, nar krasnejši ravnine na Dolenskim. Proti Novim mestu se mi je kazalo več gradov, med kterimi sim pa le Otočice sred Kerke po podobi poznal, ki mi jo je enkrat gospá baronka Codelli-tova v Terstu pokazala. Po dolgi, zastran dežja dolgočasni poti sim prišel popoldne v Novomesto.

Sedanje Novomesto je sozidal austrijski nadvojvoda Rudolf IV. okoli leta 1365, in zato so ga do leta 1783 po nemško „Rudolphswerth“ imenovali. Pred omenjenim nadvojvodom mende ni bilo tūne mesta ne vasi, desiravno nekteri terdijo, de je bilo tū že v času nekdanjih Rimljanov mesto z imenam „Nova ali Neostesium“, pozneje glavno mesto Gotov, ki so nekaj časa tod gospodovali; pa tega ni še nihče dovolj sprical. — To majhno mestice so Turki večkrat in posebno v letu 1429, 1469, 1492 in 1547 silno stiskali. V letu 1430 je pa 4 tisuč hrabrih Krajncov in Korošcov pri tem mesticu turškiga vojskovodja Ali-Paša-ta in njegovih 10 tisuč divjih Turkov oteplo in popolnoma premagalo. Od kar je pa nadvojvoda Karol okoli leta 1580 v Karlovcu terdnjavo napravil, niso Turki Noviga mesta več toliko nadlegovali. Reka Kerka, ki mesto tako obdaja, de je skoraj polotok, ga je tudi dobro branila. — To majhno mestice ne šteje čez 240 hiš, prebivavcov ima okoli 1600. — Gosp. korar Jelovšek me je prijazno po vsim mestu, v ljudsko poglavno učilnico, v gimnazij in v frančiškanski samostan spremil. Kar je nar lepšiga v mestu, je velki terg sred mesta. Farna cerkev, kjer en prošt in 5 korarjev z 2 vikarjama duhovno službo opravlja, je velika, pa nekako zavita ali zakrivljena, kar oko žali. Prošt in korarji dobivajo svoje dohodke iz doneskov nekdanje velike grajščine, ki je bila v starodavnih časih silno mogočnih Celjskih grofov.

Iz Noviga mesta sim se še tisti dan ob šestih zvečer v Toplice, poldrugo uro od mesta, podal, ker sim se bal, de bi utegnil dež več dni zaporedama nagajati. V Toplicah, sim mislil, bom saj kaj družbe našel, in se bom kopal, dokler se ne zvedri.

Novičar iz slovanskih krajev.

Iz Rovinja v Istrii 11. maja. Morebiti bo bravam „Novic“ tudi všeč vediti, kako nam primorskim